

**KAPPADOKIA KRALLIĞI'NDA SİYASİ
EVLİLİKLER İLE KURULAN İTTİFAKLAR***
THE ALLIANCES ESTABLISHED WITH POLITICAL
MARRIAGES IN THE KINGDOM OF CAPPADOCIA

Salih SOSLU**

Makale Bilgisi	Article Info
Başvuru: 01.01.2017	Received: January 01, 2017
Kabul: 20.01.2017	Accepted: January 20, 2017

Özet

Bu makalenin konusunu, Kappadokia Krallığı'nın evlilikler aracılığıyla kurduğu ittifaklar oluşturmuştur. Hellenistik Dönem'de kurulan krallık, Küçük Asya'nın merkezinde yer alması nedeniyle stratejik açıdan önemli bir konumda olmuş, bu nedenle sürekli istilalara maruz kalmıştır. Kappadokia Krallığı, istilalara karşı koymak ve hakimiyetini devam ettirmek için bazen farklı arayışlar içerisine girmiştir. Bu politikalarından birisi, kadını aracı olarak kullanarak, komşu krallıklar ve Pontos Krallığı ile yapmış olduğu siyasi evliliklerdir. Kappadokia Krallığı, bu yolla siyasi ilişkilerini geliştirmiş ve mevcut topraklarını korumaya çalışmıştır.

* Bu makale, 2014 yılında Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Turhan KAÇAR danışmanlığında tamamlanmış "Hellenistik Dönem Kapadokya Krallığı'nın Siyasi Tarihi" adlı (Y.L) tez çalışmasının bir bölümünün geliştirilmesiyle hazırlanmıştır (YÖK Tez Merkezi No: 364686). **Teşekkür:** Danışmanım Prof. Dr. Turhan KAÇAR'a çok teşekkür ederim. Ayrıca Prof. Dr. Yusuf KILIÇ'a, Prof. Dr. Elif ÖZER'e, Doç. Dr. Pelin KANTEN'e ve Yrd. Doç. Dr. Hüseyin METİN'e teşekkür ederim.

** Öğr. Gör., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Turizm Rehberliği Bölümü, İstiklal Yerleşkesi, BURDUR. (İleti adresi: ssoslu@mehmetakif.edu.tr).

Anahtar Kelimeler: Kadın, Eskiçağda Siyasi Evlilikler, Hellenistik, Kappadokia Krallığı, Pontos Krallığı, III. Ariarathes, VI. Mithridates.

Abstract

The subject of this article, was the alliances that the Kingdom of Cappadocia established through marriages. The kingdom established in the Hellenistic Period was strategically important because of its location in the center of Asia Minor, and therefore it was constantly subjected to invasions. The Kingdom of Cappadocia was sometimes went through different quests to resist the invasion and maintain its dominance. One of these politics is political marriage, using women as intermediaries, with neighboring kingdoms and the Kingdom of Pontos. In this way the Kingdom of Cappadocia has improved its political relations and has tried to protect its existing territory.

Keywords: Woman, The Political Marriages in Ancient, Hellenistic, Kingdom of Cappadocia, Kingdom of Pontos, Ariarathes III, Mithridates VI.

Giriş

Evlilik, eskiçağlardan itibaren krallıkların, devletlerin ve toplumların varoluşuna zemin hazırlayan aile kurumunun temelini oluşturmuştur. İnsanoğlunun hayatı boyunca yaşadığı en önemli olaylardandır ve günümüze kadar anlamındaki o değeri yitirmemiştir. Eskiçağdaki evlilikler, sosyal yaşamı, statüsü ve gelir seviyesi birbirine denk olan ya da olmayan iki aile grubu tarafından yapılmıştır ve evliliklerin farklı amaçları vardır. Birinci evlilik, gelir durumu sadece toprağa bağlı küçük aile gruplarının yaptığı evliliklerdir. Sosyo-ekonomik koşulları birbirine denk bu aileler, günlük yaşamda işbirliğini güçlendirmek, yüksek kazanç elde etmek ve soylarını devam ettirmek için kendi aralarında evlilikler yapmışlardır. İkinci evlilik ise sadece iki kişi ya da iki küçük aile grubu arasında olmayıp, hanedanlıklar ve soylu aileler arasında oluşturulduğu kabul edilen evliliklerdir. Bu evliliklerin amacı, akrabalık bağı ile siyasi, askeri ve ekonomi gibi alanlarda birlikte politika belirlemektir. Kurulması planlanan ittifaklar için önemli bir araç olarak kabul edilen kadın ise ilişkileri güçlendirmek amacıyla siyasi sorumluluklar almış ve dış politikada etkin bir rol oynamaya başlamıştır¹.

Kadın merkezli oluşturulan siyasi evlilik kavramına, taraflar arasında ilişki kurmak ve geliştirmek amacıyla büyük görev yüklenmiştir. Bu bağlamda kadın, siyasi ittifak kurulmasında gerçekleştirilen evliliklerin değişmez unsuru olmuş ve ilişkileri geliştirmede daima canlı bir güvence olarak kabul

¹ Barbara S. Lesko, "Women's Monumental Mark on Ancient Egypt", *Biblical Archaeologist*, Sayı 54, Usa 1991, s. 4-15; H. Hande Duymuş, *Antik Doğu'da Siyasi Evlilikler (M.Ö. III-I Bin yıl)*, Cinius Yayınları, İstanbul 2009, s. 12-28-19; Vahdettin Başçı, "Kadının Statüsü Üzerine Bir İnceleme", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 14, Erzurum 1999, s. 67-78.

edilmiştir². Kadının siyasi ilişkileri oluşturmada etkin bir güç olarak tanımlanmasında ise Hititlerden itibaren değişen feodal düzenin önemli bir etkisi olmuştur³. Hititlerde kralların, kız kardeşlerini veya kızlarını çağdaşı toplumların ileri gelenleri ile ya da kendilerine bağlı vassal krallar ile evlendirerek ilişkilerini sağlamlaştırdığı ve daha samimi ilişkiler kurdukları bilinmektedir. Bu şekilde kadınların dış politikada rol aldıklarını ve katkı sağladıklarını söylemek mümkündür. Ancak bu pozitif süreç kimi zamanda aksi durumları beraberinde getirmiştir. Büyük güç sahibi kraliçelerin kendi ailesine muhalif olan kesim tarafından isyana teşvik edildiği görülebilmektedir. Örneğin I. Hattuşili'nin kızı, muhalifler tarafından kullanılarak babasına karşı isyan ettirilmiştir⁴.

Evlilikler doğrultusunda ittifak kurmak, siyasi, askeri ve ekonomi gibi ortaklık arz eden konularda iş birliği yapmak, Küçük Asya toplumlarının yönetim hiyerarşisinde geleneksel bir politika olarak kabul edilmiştir. Öyle ki, Hititlerden sonra orta Anadolu'da Hellenistik Dönem'de hakimiyet kurmuş Kappadokia Krallığı da bu politikayı tercih etmiştir. Dış politikada komşu krallıkların saldırgan politikası, Roma'nın Küçük Asya'daki krallıklar ile yakından ilgilenmesi ve Pontos Krallığı'nın nüfuz etmesi, iç politikada ise vassal kralların mevcut yönetimlerini koruyamaması, siyasi, askeri ve ekonomi politikaların yeterli düzeyde olmaması ve çağdaşlarıyla sağlam ilişkiler kurulamaması gibi olumsuzluklar yerine pozitif bir iç ve dış politika oluşturmak için diplomasinin tanıdık bir aracı kadın faktörüne ihtiyaç duyulmuştur. Çünkü kadın günümüzde olduğu gibi Eskiçağda da zeki, çekici ve popüler bir varlıktır, aynı zamanda taraflar arasında samimi ilişkilerin kurulmasında etkin bir güce sahiptir. Diplomasinin oluşturulmasında ve geliştirilmesinde politik bir manevra aracıdır. Kadının bu özellikleri siyasi ilişkilere hem matriarkal bir boyut kazandırmış hem de geleneksel, sadece gündelik işleri yerine getirmekle sorumlu, kadın algısının değişmesini sağlamıştır.

Kappadokia Krallığı, evlilikleri iki önemli şekilde gerçekleştirmiştir. İlk olarak komşularıyla kızlarını ya da oğullarını evlendirerek akrabalık kurmanın ilk temel siyasetini oluşturmuştur. İkinci aşamada ise komşularına nüfuz ederek ittifakın etkin gücü olmayı amaçlamıştır. Böylelikle Kappadokia

² Richard A. Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, Routledge, London 1994, s. 12; Mary C. Erler-Maryanne Kowaleski, *Gendering the Master Narrative: Women and Power in the Middle Ages*, Cornell University Press, New York 2013, s. 185.

³ Turgut Yiğit, "Hitit Kral Ailesi Üyelerinin Siyasal Etkinliği Üzerine", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Sayı 29, Ankara 1997, s. 233-245; Firuzan Kınal, "Eski Anadolu'da Kadının Mevkii", *Bellekten*, Sayı 79, Ankara 1956, s. 355-366.

⁴ Yiğit, (1997) s. 238-239-240.

kralları, iç ve dış siyasetteki konumlarını pekiştirecek ve krallığın istikrarlı bir politika izlemesini sağlayacaklardı. Kadın siyasi ilişkilerde olduğu gibi dini ritüellerde de etkili olmuştur. M.S. 3. yy. Kappadokia'sındaki kadınlar etkin bir kahine olarak görev yapmışlardır⁵. Zaman ve olaylar değişkenlik gösterse de kadın faktörü Kappadokia'da etkin bir güç olmayı, patriarkal bir toplumda matriarkal bir etki gösterebilmeyi başarabilmiştir.

Bu makalenin temel amacı, Kappadokia'nın ikili ilişkilerde uyguladığı politikayı, ilişkilerin modelini, siyasi evlilikler ile kurduğu ittifakları ve ittifak kurulmasında kadın faktörünün rolünü incelemektir.

İttifak Siyaseti: Diplomasi, Evlilikler, Politikalar ve Savaşlar

Pek çok topluma ev sahipliği yapan Küçük Asya, ekonomik, politik ve askeri açıdan stratejik bir konumda yer almaktadır. Burada hakimiyet kurmak gerek Hellenistik Dönem krallıkların gerekse çağdaşlarının öncelikli hedefi haline gelmiştir. Söz konusu dönemde orta Anadolu'da kurulan Kappadokia Krallığı, gümüş, kurşun, çinko, demir ve bakır gibi zengin yeraltı kaynakları⁶ ile verimli tarım arazilerinin yanı sıra doğu-batı ve kuzey-güney yönünde gelişen ticaret kavşağına hakim olması bakımından büyük bir öneme sahiptir (Harita 1)⁷. Bu sebeple sık sık istilacı toplulukların işgallerine maruz kalmıştır. Özellikle çağdaşı krallıklar arasındaki mücadeleler, Roma'nın uyguladığı emperyalist politika ve VI. Mithridates ile başlayan Pontos Krallığı tehlikesi, Kappadokia'da istikrarsız bir yönetimin oluşmasına yol açmıştır. Söz konusu olaylar, Kappadokia Kralları'na (Tablo 1), mevcut yönetimlerini güçlendirmek ve dış politikayı geliştirmek için siyasi evlilikler (Tablo 2) çerçevesinde etkili bir politika uygulanması gerektiğini göstermiştir. Bu sebeple öncelikle dönemin hakim güçlerine karşı komşularıyla kızlarını ya da oğullarını evlendirerek akrabalık bağı oluşturmayı hedeflemişlerdir⁸. Daha sonra ise güç kazanıp, nüfuz etme politikasına girişmişlerdi. Böylelikle Kappadokia kralları, iç ve dış siyasetteki konumlarını pekiştirecek ve krallığın istikrarlı bir politika izlemesini sağlayacaktır.

Kappadokia, M.Ö. 6. yy'ın ortalarından itibaren Pers kralı II. Kyros'un (M.Ö. 559-530) kurduğu, daha sonra da I. Dareios'un (M.Ö. 522-486) yeniden

⁵Turhan Kaçar, "Eskiçağ Anadolu Hristiyanlığında Kadın: Montanizm Örneği", *Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma*, Cilt 3, İstanbul 2004, s. 197-204.

⁶ Sevgi Dönmez, "Tabal Ülkesi'nin Metal Kaynakları Açısından Önemi", *The Journal of Academic Social Science Studies*, Sayı 5, Fransa 2012, s. 175-188.

⁷ Strabon, *Geographica*, Çev. Adnan Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1987, 12. 1. 1. Burada olduğu gibi metnin tamamında kullanılan Antik Kaynaklar, orijinal yani dipnotta sayfa numarası yerine bölüm kodları kullanılmıştır.

⁸ Yusuf Kılıç, "Eski Mezopotamya ve Anadolu Toplumlarında Kadının Sosyal Durumu", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 1-2, Ankara 2005, s. 31-41.

organize ettiği⁹ ve merkezi Daskyleion olan Phrygia'ya bağlı¹⁰ önemli bir *satraplık*¹¹ haline getirilmiştir. Kappadokia Satraplığı (Katpatuka Satraplığı) Perslerden sonra Makedonya ve sonrasında başlayan Seleukos Krallığı egemenliğine girmiştir. Seleukoslar döneminde, Kappadokia Satraplığı'nın başında satrap II. Ariaramnes bulunmaktadır¹². Yöneticiliğinin ilk yılları, Seleukoslara bağlı bir hükümdar olarak görev yapan babası II. Ariarathes döneminde durgun geçen ilişkileri düzenlemekle geçmiştir. Sonraki süreçte nüfuzunu artırmış ve egemenliğini korumak için siyasi evlilikler kurma yolunu tercih etmiştir. Sözü edilen satrap, siyasi ilişkilerini geliştirmek için kendinden sonra gelen ve Kappadokia Krallığı'nın¹³ kurucusu olarak bilinen III. Ariarathes'i¹⁴, Seleukos kralı II. Antiokhos Theos'un¹⁵ kızı, aynı zamanda II. Seleukos'un kız kardeşi, Stratonikeia¹⁶ ile evlendirmiştir¹⁷. Siyasi ilişkilerini geliştirmek üzere planladığı ilk evliliği gerçekleştirmiştir. Evlilikle kralın ulaşmak istediği temel siyaset ise, güçlü bir konumda olan Seleukoslar ile dostça geçinmek ve mevcut topraklarını güvence altına almaktır. Amacını gerçekleştiren II. Ariaramnes, Seleukoslar ile siyasi ilişkilerini önemli ölçüde güçlendirmiş ve bu sayede Kappadokia Krallığı'nın resmi olarak tanınmasını sağlamıştır¹⁸. III. Ariarathes'in hanedan ailesinin dışından biriyle evlilik yapması ittifak gücünü artırırken, ardıllık ve yönetim durumunun da

⁹ Arif Müfid Mansel, *Ege ve Yunan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014, s. 268.

¹⁰ Veli Sevin, *Anadolu Tarihi Coğrafyası*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1982, s. 270.

¹¹ Herodotos, *Historiae*, Çev. Müntekim Ökmen, İş Bankası Yayınları, İstanbul 2011, 3.89; Ksenophon, *Kyrou Paideia*, Çev. F. Akderin, Alfa Yayınları, İstanbul 2007, 8. 6. 1-4; Mustafa Lamba-Hüseyin Metin, *Hititlerden Türkiye Cumhuriyeti'ne Anadolu Uygarlıklarında Yönetim*, Orion Yayınları, Ankara 2015, s. 41-42; J. M. Cook, *The Persian Empire*, Schocken, London-Melbourne-Toronto 1983, s. 77-79.

¹² Diodorus, *Bibliotheka Historika*, Çev. C. H. Oldfather, The Loeb Classical Library, London 1957, 31.19; Mehmet Ali Kaya, *Türkiye'nin Eskiçağ Tarihi ve Uygarlıkları II*, İlya Yayınevi, İzmir 2012, s. 239-240.

¹³ III. Ariarathes ile Kappadokia'da *Ariarathes Hanedanlığı* dönemi başlamıştır. Yani Kappadokia satraplıktan kralığa dönüştürülmüştür.

¹⁴ Oleg L. Gabelko, "The Dynastic History of the Hellenistic Monarchies of Asia Minor According to the Chronography of George Synkellos", *Black Sea Studies*, Sayı 9, Danimarka 2009, s. 47-63.

¹⁵ Diodorus, 31. 19; Murat Arslan, *Mithridates VI. Eupator ve Roma*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmış Doktora Tezi), Antalya 2012, s. 59.

¹⁶ Davied Magie, *Roman Rule in Asia Minor to the End of Third Century after Christ*, Vol. I-II, Princeton University Press, New Jersey, 1950, s. 201; Şemseddin Günaltay, *Yakın Şark IV-II. Bölüm (Romalılar Zamanında Kapadokya, Pont ve Artaksiad Krallıkları)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1987, s. 90-91.

¹⁷ Diodorus, 31. 19.

¹⁸ Gabelko, (2009) s. 51; Oğuz Tekin, *Eski Anadolu ve Trakya (Ege Göçlerinden Roma İmparatorluğu'nun İkiye Ayrılmasına Kadar M.Ö. 12-M.S. 4. Yüzyıllar arası)*, İletişim Yayınları, İstanbul 2007, s. 164-171.

kraliçenin tarafına geçmesine neden olmuştur. Bu nedenle siyasi evlilik, her iki tarafın ekonomi, politik ve askeri konularda tek başlarına karar almalarında kısmen bağlayıcı rol oynamıştır.

Kappadokia'nın kurucusunun M.Ö. 220 yılında ölümü ile yerine Eusebeios (dindar) unvanını alarak IV. Ariarathes geçmiştir¹⁹. IV. Ariarathes, Seleukoslar ile ilişkilerini güçlü tutmak için babasının evlilikle kurduğu ittifakı, M.Ö. 192 yılında Seleukos kralı III. Antiokhos'un kızı Antiokhis ile evlenerek daha da güçlü duruma getirmiştir²⁰. IV. Ariarathes'in evliliği, kayınpederi III. Antiokhos'un Roma'ya karşı vereceği mücadelede²¹ taraf olmasına sebep olmuştur²².

Siyasi evliliğin müttefik edinme durumunun yanı sıra düşman kazanma ihtimali de söz konusudur²³. Roma ile girişeceği savaşta, arkasında herhangi bir kuvvet bırakmamak amacıyla güçlü bir ordu kurmak isteyen III. Antiokhos, damadı IV. Ariarathes ve V. Ptolemaios'un²⁴ yanı sıra Galatlar²⁵ ve Makedonya kralı V. Philippos ile güçlü bir ittifak oluşturmuştur²⁶. Ancak, M.Ö. 190 yılında yapılan *Magnesia Savaşı* Roma'nın zaferi ile sonuçlanmış²⁷ ve III. Antiokhos'un kurduğu ittifaklar beklenen sonucu verememiştir²⁸. Savaşın sonunda III. Antiokhos, Tauros (Toros) dağlarının kuzeyinde bulunan topraklarını kaybederken, IV. Ariarathes'de Romalı consul Manlius Vulso²⁹ tarafından para cezasına çarptırılmış ve Roma ile kurulması muhtemel ilişkilerini tehlikeye sokmuştur³⁰.

Eskiçağ'da güçlü devletler ile doğrudan ilişki kurmak zor olsa da çevresindeki krallıklar ile yapılan evlilikler, kurulması planlanan ilişkileri önemli ölçüde etkilemiş ve ilişki kurulmasını kolaylaştırmıştır. M.Ö. 188

¹⁹ Kaya, (2012) s. 240.

²⁰ Diodorus, 31. 19; Appianus, *Rhomaika*, Çev. H. White, The Loeb Classical Library, London 1962, 11.1.5; Günaltay, (1987) s. 113.

²¹ Appianus, 11. 1. 5.

²² Magie, (1950) s. 202.

²³ Ercüment Yıldırım, "Antikçağ'da Evliliklerle Kurulan Müttefikler: I. Antiokhos", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 1, Ankara 2013, s. 247-268.

²⁴ Appianus, 11. 1. 5.

²⁵ Appianus, 11. 6. 32; Livius, *Ab Urbe Condita*, Çev. A. C. Schlesinger, The Loeb Classical Library London 1967, 38. 40. 5.

²⁶ Mesut Kınacı, "I. Pharnekes'in Pergamon Krallığı'na Karşı Savaşı", *Cedrus*, Sayı 2, Antalya 2014, s. 203-223.

²⁷ Iustinus, *Epitoma Historiarum Philippicarum Pompei Trogi*, Çev. Y. J. Yardley, The Loeb Classical Library, Atlanta 1994, 31. 8. 8.

²⁸ Ercüment Yıldırım, "Roma-Parth Mücadelesi'nde Fırat Nehri'nin Jeopolitik Önemi", *Tarihin Peşinde Dergisi*, Sayı 7, Konya 2012, s. 45-64.

²⁹ Appianus, 11. 7. 39.

³⁰ Appianus, 11. 7. 42.

yılında IV. Ariarathes, mevcut yönetimini ve topraklarını korumak için kızı Stratonikeia'yı Roma'nın dostu ve müttefiki Pergamon kralı II. Eumenes³¹ ile evlendirmiştir. Siyasi ve askeri bakımdan güçlü politikalar geliştiremeyen IV. Ariarathes, evlilik ile ilk adımı atmış ve karşı tarafın üstünlüğünü kabul etmiştir. Evliliğin amacı, Magnesia Savaşı'nın ardından uygulanan para cezasından kurtulmak ve Roma ile ilişkilerini düzenlemek olmuştur³². Nitekim II. Eumenes'in araya girmesiyle, Roma'ya olan para cezasının yarısı ödenmiş ve Roma ile ilk ilişkilerin başlaması için zemin oluşturulmuştur³³.

II. Eumenes'ten ayrılarak kardeşi II. Attalos³⁴ ile evlenen Stratonikeia, endogami türü bir evliliğin yapılmasına sebep olmuştur. Aile içi evlilik, krallıkların geleceğine dair politikalar belirlemek ve mevcut topraklarını korumak gibi özel konularda kabul edilmiştir. Evliliğin gerçekleştirilmesinde kraliçenin bağlı olduğu hanedan ya da krallığın mevcut pozisyonu, ilişkilerin devam ettirilmesi için önemli bir etken olmuştur. Çünkü siyasi, askeri ve ekonomi gibi alanlarda güçlü olmak, evlilikler ile kurulan ittifakların temel politikasını ve işbirliğini belirlemesi bakımından önemlidir. Bu nedenle iki kardeş arasında yaşanan durum tahmin edilenin aksine, krallığın menfaatleri söz konusu olduğu için çok şiddetli bir tepkiyle karşılaşmamıştır. II. Attalos, ilk olarak Stratonikeia'nın kardeşi V. Ariarathes ile siyasi ilişkilerini geliştirmek üzere siyasi ve ekonomik yönden ortak politikalar oluşturmak için harekete geçmiştir. Bu sırada Kapadokya'da taht kavgası patlak vermişti. II. Attalos, V. Ariarathes'e karşı kardeşi Orophernes'in düzenlemiş olduğu isyan sırasında V. Ariarathes'e yardım etmiş ve tahtına kavuşmasını sağlamıştır³⁵. II. Attalos'un yardımı, her iki krallık arasında meydana gelecek ilişkilerin ve askeri savunma politikasının temelini oluşturmuştur.

Kappadokia Krallığı'nın, sınırlarını koruması, topraklarını genişletmesi ve nüfuz etmesi³⁶, askeri açıdan güçlü olmasına ve evlilikler aracılığıyla askeri amaçlı ortak saldırı hattı kurmasına bağlıdır. Kurulan siyasi ittifaklar, tarafların çıkarlarına uygun olan veya olmayan konularda dahi müttefiklerini gözetmek ve ortak bir politika benimsemek zorunda olduklarını göstermiştir. M.Ö. 183 yılından itibaren Pontos kralı I. Pharnekes'in Pergamon Krallığı'na

³¹ David Magie, *Anadolu'da Romalılar I*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001, s. 35.

³² Strabon, 12. 2. 11; Appianaus, 11. 7. 42; Livius, 38. 37.

³³ Magie, (1950) s. 202; Charles Texier, *Küçük Asya III*, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara 2002, s. 12-13.

³⁴ Magie, (2001) s. 56.

³⁵ Magie, (1950) s. 202; Tekin, (2007) s. 160.

³⁶ D. C. Snell, *A Companion to the Ancient Near East*, Blackwell, Washington 2005, s. 224-225; E. M. Tetlow, *Women, Crime and Punishment in Ancient Law and Society: The Ancient Near East*, Vol. 1, Bloomsbury Academic, New York 2004, s. 11-24; Duymuş, (2009) s. 17-23.

karşı başlattığı mücadele, IV. Ariarathes'in hakimiyet sınırlarının tehdit edilmesine neden olmuřtur³⁷. Bunun üzerine kral, daha önce siyasi evlilikler ile ittifak kurduğu II. Eumenes'ten yardım istemiş ve askeri yardım karşısında I. Pharnakes geri çekilmek zorunda kalmıştır. Mücadeleden haberdar olan Roma ise, her iki tarafın savaşı tam olarak sonlandırımları için bir heyet göndermiştir. Ancak, I. Pharnakes'in uzlaşmaz tavırları nedeniyle diyalog yerini tekrar savaşa bırakmıřtır³⁸. Durumu değerlendiren II. Eumenes ise, M.Ö. 179 yılında müttefikleri IV. Ariarathes, Bithynia kralı II. Prusias ve Paphlagonia'nın güneyinde yer alan Gangra'nın kralı Morzios ile ortak saldırı hattı oluşturmuş ve I. Pharnakes'e saldırmaya bařlamıřtır³⁹. Müttefiklerin ortak savunma gücüne fazla direnemeyen I. Pharnakes, elçilerini barış görüşmeleri yapmaları için göndermiştir. I. Pharnakes'in yenilgisi ve savaş tazminatı şartı ile sonlandırılan mücadele, IV. Ariarathes'e kısa bir süre önce kaybetmiş olduğu ganimetlerini geri kazandırmıřtır⁴⁰. IV. Ariarathes'in, öncesinde II. Eumenes ile gerçekleştirdiği evlilik, güçlü bir ittifak kurmasını ve II. Eumenes'in müttefikleri ile ortak saldırı hattı oluşturmasını sağlamıştır. İttifaklar düşmanı ağır yenilgilere uğratarırken, müttefiklerin ilişkilerini güçlendirmelerine yardımcı olmuştur. Söz konusu durum taraflar arasında bağımsız karar alma yetkisini sınırlandırırken herhangi bir gücün baskısına ve sınır ihlaline maruz kalma ihtimalini de kısmen ortadan kaldırmıştır.

M.Ö. 129 yılında meydana gelen *Aristonikos İşyani*'nda⁴¹ Roma'ya hizmet ettiği sırada ölen V. Ariarathes, Kappadokia kralları içerisinde en güçlüsü olarak bilinmektedir. Onun döneminde Kappadokia'nın nüfuzu doğuda Euphrates'e (Fırat) batıda ise, Propontis'e (Marmara) kadar yayılmıştır. V. Ariarathes, Hellenistik Dönem'de coğrafi konumu itibariyle siyasi ilişkilerini sürdürdüğu Armenia, Kommegene, Syria ve Pergamon krallıklarında meydana gelen olaylara, siyasi evlilikler sayesinde kayıtsız kalmamış ve mevcut gelişmeleri takip etmiřtir⁴². Kralın altı erkek çocuğu vardır ve ölümünden sonra çocukları küçük yaşta olduğu için eşi Nysa yönetime tek

³⁷ Polybios, *Historiai*, Çev. W. R. Paton, The Loeb Classical Library, London 1992, 23. 9. 3; Kınacı, (2014) s. 210.

³⁸ Kınacı, (2014) s. 213.

³⁹ Magie, (1950) s. 192.

⁴⁰ Polybios, 25. 2. 9; Kaya, (2012) s. 241-242; John G. F. Hind, "Mithridates", *Cambridge Ancient History*, Vol. 9, United Kingdom 1991, s. 129-164.

⁴¹ Strabon, 14. 1. 38; Hasan Malay, "Batı Anadolu'da Aristonikos Ayaklanması", *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih İncelemeleri Dergisi*, Sayı 3, İzmir 1987, s. 13-48; Murat Tozan, "Aristonikos Ayaklanması Hakkında Son Zamanlarda Yayınlanan Belgeler ve Çeşitli Görüşler-Recently Published Documents and Various Views on the Revolt of Aristonicus", *Uluslararası Bergama Sempozyumu*, Cilt 1, İzmir 2011, s. 158-178.

⁴² Nezahat Baydur, *Kültepe (Kaneş) ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 1972, s. 94.

başına hakim olmuştur⁴³. Siyasi, askeri ve ekonomi gibi alanlarda uygulanan politikalara etki eden kadın, eşinin ölümünden sonra tahtın en güçlü adayı konumundadır.⁴⁴ Hatta varisler⁴⁵ çocuk yaşta ise, kadının kraliçe olması daha güçlü ve kaçınılmaz bir hale gelmiştir. Ayrıca siyasi evlilikler yardımıyla ittifak kurmak ve dost edinmek kolay olduğu için düşman krallıklara karşı ilk başlarda askeri güç kullanarak nüfuz etmek yerine diplomasinin tanıdık bir aracı olan siyasi evlilik kurmayı tercih etmişlerdir. Diğer taraftan Nysa, ileride çocukları arasında yaşanacak taht kavgalarını önlemek için beşini zehirlemiştir. Kraliçeden kaçırılan son çocuk ise, bakıcıları tarafından gizlice büyütülmüştür.⁴⁶ Kappadokia halkı kraliçenin yaptıklarından rahatsızlık duymuş ve kral soyunun devam ettirilmesini istemiştir. Bu nedenle kraliçe, şiddetli propagandalara ve isyanlara maruz kalmıştır. Devam eden olaylar, kraliçeye Kappadokia'yı istikrarlı bir biçimde yönetemediğini ve tahtı bırakması gerektiğini göstermiştir. Bu olaylar devam ederken VI. Ariarathes, Pontos kralı V. Mithridates'in desteğiyle⁴⁷ Kappadokia'ya gelerek Epiphanes Philopator (babasını seven)⁴⁸ unvanını almış ve tahta çıkmıştır⁴⁹. Tahta çıktığı dönemde Nysa'ya karşı isyanlar da aynen devam etmektedir. VI. Ariarathes, kısa bir süreliğine annesi ile ortak bir yönetimde bulunmuş ve annesinin ölümünün ardından tek başına iktidar olmuştur⁵⁰. V. Mithridates ise, öncelikli olarak Kappadokia ile savaşmak yerine genç kralla arasındaki siyasi ilişkileri geliştirmek için kızı Laodike'yi (VI. Mithridates'in kız kardeşi) VI. Ariarathes ile evlendirmenin planlarını yapmaya başlamıştır. V. Mithridates'in böyle bir politika izlemesinin amacı ise Kappadokia'yı kendi krallığına dönüştürmek ve Küçük Asya'da Roma'ya karşı bir güç kazanmaktır⁵¹. Pontos kralının Kappadokia üzerindeki mücadelesinde Roma'nın divide et impera (böl ve yönet) ve status quo (denge siyaseti) politikaları etkili olmuş olmalıdır.

⁴³ Michael Scott, "The Rise of Women in Ancient Greece", *History Today*, Sayı 59, Greece 2009, s. 1-8.

⁴⁴ Carol Meyers, *Material Remains and Social Relations: Women's Culture in Agrarian Households of the Iron Age*, Eisenbrauns, Israel 2000, s. 425-444; Bonnie G. Mani, *Women, Power and Political Change*, Lexington Books, New York 2007, s. 14; Scott, (2009) s. 2.

⁴⁵ Karen Rhea Nemet Nejat, "Women in Ancient Mesopotamia", *Women's Roles in Ancient Civilizations*, London 1999, s. 85-114.

⁴⁶ Kaya, (2012) s. 245; Tekin, (2007) s. 160.

⁴⁷ B. C. McGing, *The Foreign Policy of Mithridates VI. Eupator King of Pontus*, Printed in the Netherlands, Leiden 1986, s. 171; Melih Arslan, "Kapadokya Krallığı'nın Kaman Drahmi Definesi 1997", *Cevdet Bayburtluoğlu İçin Yazılar I*, Homer Kitapevi, İstanbul 2001, s. 1-16.

⁴⁸ Arslan, (2002) s. 541.

⁴⁹ Murat Arslan, *Memnon'un Herakleia'sı ve Yorumlanması*, Odin Yayıncılık, İstanbul 2007, s. 140.

⁵⁰ Magie, (1950) s. 202.

⁵¹ Kaya (2012) s. 245.

V. Mithridates'ten sonra tahta geçen oğlu VI. Mithridates⁵² krallıklar arasında ittifak kurmanın gereği olarak kabul edilen evlilik geleneğine başvurmuştur⁵³. Politikası gereği hanedan evliliğini gerçekleştirip siyasi güç elde etmek amacıyla kız kardeşi Laodike'yi VI. Ariarathes ile evlendirmiştir⁵⁴. Kralın, Laodike'den biri kız ve ikisi erkek üç çocuğu olmuştur. Böylelikle VI. Mithridates'in hakimiyet kurmak istediği krallıkla akrabalık bağı iyice güçlenmiştir. Daha sonra kral, Kappadokia'nın genç kralı VI. Ariarathes'i etkisi altına almayı ve Kappadokia'yı kendisine bağlı bir krallık haline getirmeyi hedeflemiştir. VI. Mithridates'in politikasından haberdar olan VI. Ariarathes'de güçlü bir ordu oluşturmak için harekete geçmiştir. Ancak, kralın teslim olması VI. Mithridates'in beklediği gibi kolay olmamıştır⁵⁵. Bu nedenle çok geçmeden kız kardeşi Laodike'yi Kappadokia'nın kraliçesi ve yöneticisi yapmak için VI. Ariarathes'i ortadan kaldırmayı amaçlayan planlarını uygulamaya koyulmuştur⁵⁶. Çok geçmeden VI. Ariarathes, Gordios isimli bir kişi tarafından suikast sonucu öldürülmüştür⁵⁷. Gordios, bu olayın ardından VI. Mithridates'in yanına sığınmıştır⁵⁸. Kappadokia Krallığı, VI. Mithridates'in istediği şekilde kız kardeşi Laodike'ye kalmış ve Laodike de krallığı büyük oğlu ile birlikte yönetmeye başlamıştır. Doğrudan olmasa da dolaylı olarak Kappadokia'yı egemenliği altına aldığı düşünün VI. Mithridates, M.Ö. 107 yılında birkaç arkadaşı ile birlikte, Küçük Asya halklarının ekonomik faaliyetini ve sosyal yaşamını yakından görmek için Kappadokia'dan ayrılmıştır⁵⁹. VI. Mithridates'in ayrılışı, Kappadokia'yı hakimiyetine almak isteyen Bithynia kralı III. Nikomedes'in harekete geçmesine sebep olmuştur. Böylelikle VI. Mithridates'in hakimiyet politikası tehdit edilmeye başlanmış ve aynı zamanda amacına ulaşmak için vesilesi olduğu evlilikten beklentileri de tehlikeye girmiştir⁶⁰.

Hellenistik Dönem'de, çocuklarını yani taht varislerini korumak isteyen kraliçeler, kendisinden daha güçlü krallıklar ile evlilik yapmayı tercih

⁵² Mcging (2009) s. 211; E. Gabba, "Mithridates Rome and Italy: the Social Wars", *Cambridge Ancient History*, Vol. 9, United Kingdom 1991, s. 104-129.

⁵³ Yusuf Kılıç-H. Hande Duymuş, "Hititlerde Kadın ve Siyaset", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Sayı 42, Ankara 2007, s. 85-99.

⁵⁴ Adrienne Mayor, *The Poison King*, Independent Publisher Book Awards, Oxford 2009, s. 44-45.

⁵⁵ Luis Ballesteros Pastor, "The Meeting between Marius and Mithridates and the Pontic Policy in Cappadocia", *Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Dergisi*, Sayı 2, Antalya 2014, s. 225-239.

⁵⁶ Magie (1950) s. 203.

⁵⁷ Iustinus, 38. 1. 1; Eric Elder, "Who's Anti-Roman? Sallust and Pompeius Trogus on Mithridates", *Classical Journal*, Sayı 101. 4, Usa 2016, s. 383-407; Hind (1991) s. 141.

⁵⁸ Mayor (2009) s. 76.

⁵⁹ Pastor (2014) s. 227-228.

⁶⁰ Mayor (2009) s. 44-45.

etmişlerdir. Daha önce bahsedildiği üzere Kappadokia kralı VI. Ariarathes'in, VI. Mithridates tarafından öldürülmesinin ardından tahta eşi, Laodike çıkmıştır. Bu dönemde Kappadokia Krallığı ile akrabalık kurarak siyasi ilişkilerini geliştirmek isteyen sadece VI. Mithridates değildir. Euergetes (hayırsever-iyilikçi) unvanını kullanan III. Nikomedes de uzun zamandır uzak komşusu Kappadokia'da olup bitenleri yakından takip etmiş ve VI. Mithridates'in Kappadokia'dan ayrılması ile önemli bir fırsat yakalamıştı⁶¹. III. Nikomedes, VI. Mithridates'in ve Laodike'nin içinde bulunduğu durumu değerlendirmiş, M.Ö. 102 yılında beklenmedik bir şekilde ordusuyla Kappadokia'ya gelmiş ve kraliçe ile siyasi bir evlilik gerçekleştirmiştir⁶². Laodike'nin böyle bir evlilik yapmasının en önemli nedeni ise, söz konusu krallığın hakimiyetinin ve tahtın varisi oğlu VII. Ariarathes'in⁶³ ölümüyle tehdit edilmesi olmuştur. Evlilik sonucunda Kappadokia Krallığı, VI. Mithridates'in istediği gibi Pontos'un değil de siyasi evlilik yöntemini ustaca kullanan III. Nikomedes'in hakimiyetine girmiştir. III. Nikomedes, Kappadokia Krallığı'na herhangi bir askeri müdahale uygulamadan nüfuz etmiştir. Aksi takdirde III. Nikomedes, VI. Mithridates'in haberi olmadan büyük bir orduyla gelerek kısa süre içerisinde Kappadokia'ya gelmesi ve VI. Mithridates'in kız kardeşiyle siyasi bir evlilik gerçekleştirmesi mümkün değildir. Ayrıca söz konusu evlilik, Kappadokia, Pontos ve Bithynia güçleri arasında büyük düşmanlıklara neden olmuştur.

Eskiçağ'da taraflar arasında ittifak kurmak amacıyla nişan yapma geleneğine başvurulmuştur. Gelenek, her iki tarafın akrabalık ilişkilerinin başlamasına katkı sağlarken savaşların ve düşmanlıkların dostluğa dönüştürülmesi için de önemli bir adım olmuştur. Ancak, nişan yapma geleneği, tarafların karşılıklı olarak yönetimlerine müdahalede bulunmalarını engelleyecek güce sahip değildir. Bu bağlamda Kappadokia Krallığı'nda ilk nişan yapma geleneği, VI. Mithridates ile gerçekleştirilmiştir. Romalı Lucius Cornelius Sulla⁶⁴ Roma ve Pontos arasında M.Ö. 83-81 yıllarında yapılan İkinci Mithridates-Roma Savaşı'nı⁶⁵ sona erdirip kalıcı barışı sağlamak için askeri tribunlarından Aulus Gabinius'u⁶⁶ Küçük Asya'ya göndermiştir. Gabinius, ilk olarak VI. Mithridates ile görüşmüş ve Pontos kralı ile Roma'nın

⁶¹ Texier (2002) s. 14.

⁶² Hind (1991) s. 141.

⁶³ Mcging (1986) s. 171.

⁶⁴ Plutarkhos, *Bioi Paralleloi (Lysandros-Sulla)*, Çev. Nilüfer Bayar-Ayşe Önsay, Ankara, 1945, *Sulla*, 1.1; Robin Seager, "Sulla", *Cambridge Ancient History*, Vol. 9, United Kingdom 1991, s. 165-228; Murat Arslan, "Sulla'nın Küçük Asya Politikası", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, Sayı 94, İstanbul 2000, s. 32-43.

⁶⁵ A. C. Keaveney, "Mithridatic War II", *Classical Philology*, Sayı 35, Usa 2002, s. 66-82.

⁶⁶ Plutarkhos, *Sulla*, 16; Appianus, 12. 9. 66.

vassal kralı I. Ariobarzanes'i⁶⁷ barıştırmak için girişimlerde bulunmuştur. Sonuç olarak, VI. Mithridates tarafından tahtından uzaklaştırılan I. Ariobarzanes, tekrar tahtına kavuşmuş ve egemenliği yeniden tesis edilmiştir⁶⁸. Gabinius öncülüğünde başlayan görüşmeleri değerlendiren VI. Mithridates, Kappadokia ile siyasi ilişkilerini güçlendirmek ve Roma'ya karşı nüfuz elde etmek amacıyla dört yaşındaki kızı ile I. Ariobarzanes'in oğlunu nişanlamıştır⁶⁹.

Appianus, siyasi ilişkileri geliştirmek amacıyla yapılan olaydan şöyle bahsetmiştir; *Sulla, komutanlarından Aulus Gabinius'u Küçük Asya'ya Mithridates ve Kappadokia Kralı I. Ariobarzanes'in aralarını yapmak için gönderdi. Gabinius, Mithridates'le görüşerek, hem ikinci Mithridates-Roma Savaşı'na son verdi hem de Pontos kralıyla I. Ariobarzanes'i barıştırdı. Bu görüşmeler sırasında Mithridates, Pontos ile Kappadokia arasındaki ilişkileri güçlendirmek için dört yaşındaki kızıyla I. Ariobarzanes'in oğlunu nişanladı*⁷⁰. Bu sebeple, VI. Mithridates, Halys Irmağı'nın (Kızılırmak) her iki tarafında toprak elde etmiş ve Kappadokia'nın bazı bölümlerinin yönetimini ele geçirmiştir. Kral, nişan yapma geleneği ile barışı ve dostluğu tesis ettiğini beyan etse de Kappadokia Krallığı'nın coğrafi ve stratejik konumu üzerinde nüfuz oluşturduğu ve siyasi avantaj sağladığı kesindir. Yani kralın, söz konusu krallık üzerindeki hakimiyet politikasının değişmediğini, krallığın yöneticilerine tekrar müdahalede bulunabileceğini ve Roma'ya karşı önemli bir güç kazandığını söylemek mümkündür.

Coğrafi konum, Hellenistik Dönem krallıkların siyasi, askeri ve ekonomi politikaları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. İttifak kurulmasında ve işbirliği oluşturulmasında etkin bir güç olmuştur. Özellikle hakimiyet alanı tehdit edilen krallıklar, coğrafi konumu güçlü krallıklar ile siyasi evlilikler yaparak ittifak kurmuşlar ve politikalarını güçlendirerek mevcut topraklarını korumaya çalışmışlardır. Hellenistik Dönem'in ortalarına doğru Roma'nın Küçük Asya'da hızla yayılması, Kommagene kralı I. Antiokhos'un⁷¹ yeni müttefikler aramasına ve siyasi ilişkiler kurmasına sebep olmuştur⁷². Söz konusu durum I. Antiokhos'un I. Ariobarzanes'in kızı prenses Isias

⁶⁷ Mcging (1986) s. 171.

⁶⁸ Appianus 12. 8. 56-57.

⁶⁹ Arslan (2002) s. 284.

⁷⁰ Appianus, 12. 9. 66.

⁷¹ Richard D. Sullivan, "The Dynasty of Commagene", *Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt II*, Vol. 8, Germany 1978, s. 732-798; Charles Brian Rose, "A New Relief of Antiochus I of Commagene and other Stone Sculpture from Zeugma", *The Packard Humanities Institute Los Altos I*, California 2013, s. 220-231.

⁷² Joyce E. Salisbury, *Encyclopedia of Women in the Ancient World*, ABC-CLIO, California 2001, s. 253.

Philostorgos ile evlenmesini sağlamıştır. Hem soylu bir evlilik yapılmış hem de güçlü bir müttefik kazanılmıştır. Evliliğin zahiri sebebi, iki soylu hanedanın bir araya gelerek akrabalık bağı kurması olurken, gerçek sebepler; kuzeyde Armenia Krallığı'nın genişleme politikası, Parthların batıya doğru ilerleme girişimleri ve Roma'nın Küçük Asya'yı ele geçirme planı olmuştur⁷³. Gerçek sebepler, iki soylu aile arasında gerçekleştirilen evliliğin siyasi birlikteliğe dönüştürülmesinde önemli rol oynamıştır. I. Antiokhos, yapmış olduğu evlilik sonucunda Kappadokia'yı yukarıda bahsedilen tehlikelere karşı tampon bölge ve koruyucu bir kalkan olarak kullanmıştır. Bu şekilde krallığın, mevcut yönetimi ve toprakları korunmaya çalışılmıştır.

Arkheleos, Kappadokia Krallığı'nın siyasi ilişkilerini güçlendirmek ve sınırlarını genişletmek amacıyla son evliliği icra ettiren kraldır⁷⁴. Kilikia Trakheia ve Minor Armenia'da konumunu güçlendirdiği dönemde sahip olduğu topraklarını çoğaltmak ve nüfuzunu Roma'nın doğu uçları boyunca genişletmek için harekete geçmiştir. Horatius'un ifadesiyle birçok kölesi olan kral Arkheleos⁷⁵, Augustus'un izniyle Pontos kralı I. Polemon'un dul eşi Tralleisli Pythodoros'un kızı Pythodoris ile M.Ö. 8 yılında evlenmiştir⁷⁶. Strabon, Pythodoris ve onun Arkheleos ile yaptığı evlilik ile ilgili olarak şunları söylemiştir; *Tibareni ve Khadaei, Kolkhis'e kadar ve Pharnakia ve Trapezos akıllı ve olaylara hakim olan Pythodoris tarafından yönetilmektedir. O, Tralleisli Pythodoros'un kızıdır. Polemon'un eşi olmuş ve bir süre onunla birlikte yönetmiştir.... Kendisi Arkheleos ile evlendi ve sonuna kadar onun yanında kaldı*⁷⁷. Siyasi evlilik sonucunda, Akdeniz'den Doğu Anadolu dağlarına ve Karadeniz (Pontos Eukseinos)'e kadar bir kara sahası Arkheleos ve Pythodoris'in egemenliğini kabul etmiştir⁷⁸. Arkheleos'un böyle bir evlilik yapmasındaki esas etken, krallığın politik, askeri ve ekonomik çıkarlarını korumaktır. Yanı sıra Augustus'un güvenini kazanmak ve onun rızası ile işlerini halletmeye çalıştığını göstermesi bir diğer önemli etkidir. Böylelikle kral, Roma ile ilişkilerini güçlendirerek kendi politikasını bölgede devam ettirebilmiştir.

⁷³ Yıldırım (2013) s. 254; Sullivan (1990) s. 190

⁷⁴ Muzaffer Demir, "Kappadokia Kralı Arkheleos", *I. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu*, Cilt. 5, Nevşehir 2012, 331-361.

⁷⁵ Q. Horatius Flaccus, *İambus'lar, Lirik Şiirler, Satıra'lar, Mektuplar*, Çev. Türkan Uzel, Ankara 1994, s. *Mektuplar*, 1. 40.

⁷⁶ Demir (2012) s. 347-348.

⁷⁷ Strabon, 12. 3. 29.

⁷⁸ Strabon, 12. 3. 29; Demir (2012) s. 357.

Sonuç

Eskiçağ tarihinde krallıklar, hanedanlar ve soylu aileler arasında ittifak kurmak amacıyla yapılan siyasi evlilikler, politik arenada önemli gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Küçük Asya'da stratejik bir konumda yer alan Kappadokia Krallığı da ittifak kurmak amacıyla kadını bir araç olarak kullanmış ve siyasi evlilikler yapmıştır. Bu bağlamda bir kez de nişan yapma geleneği tercih edilmiş ve genel itibariyle siyasal anlamda ilk adımlar atılmıştır. Kappadokia Krallığı'nın, sık sık diplomasi ve politik manevra aracı olan siyasi evliliklere başvurmasının ana sebepleri arasında, siyasi, askeri ve ekonomi politikaların yeterli düzeyde olmaması, komşu krallıkların savaş politikası, Hellenistik Dönem'in ortalarına doğru Roma'nın Küçük Asya'daki krallıklar ile yakından ilgilenmesi ve Roma'ya karşı başkaldıran Pontos Krallığı'nın Kappadokia Krallığı'na nüfuz etmesi yatmaktadır.

Kurulan ittifaklarda yapılan ilk uygulama, hakimiyeti güçlendirme, mevcut sınırları koruma ve müttefiki ile politik ve askeri strateji belirleme üzerine olmuştur. Satrap II. Ariaramnes, mevcut topraklarını korumak ve hakimiyetini istikrarlı bir biçimde devam ettirmek için Seleukoslar ile ilk siyasi evliliği gerçekleştirmiş ve resmi olarak tanınmıştır. İttifak sonucunda aktif bir politika oluşturan satraplık, III. Ariarathes ile bağımsız Kappadokia Krallığı'na dönüştürüldükten sonra siyasi ilişkilerini artırmak amacıyla bu kez güçlü krallıklar ile evlilikler yapmıştır. İttifaklar doğrultusunda askeri amaçlı ortak savunma hattı oluşturulmuştur. Hattın kurulmasında, ittifak güçlerinin uğradığı toprak kaybı, sınır ihlali ve savaş durumu etkili olmuştur. İttifak kurmak yalnızca kral ve yöneticilere özgü bir anlayış değildir. Kraliçe de böyle bir politika gerçekleştirme yetkisine sahiptir. Laodike, VI. Mithridates'in Kappadokia Krallığı'na ve krallığın varisine karşı izlediği tehlikeli politika sebebiyle, radikal bir karar alarak III. Nikomedes ile siyasi bir evlilik yapmış ve güçlü bir ittifak oluşturmuştur. Krallığın yapmış olduğu siyasi evlilikler, gelişi güzel olmayıp bilinçli bir şekilde krallıkların, hanedanların ve soyluların menfaatleri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Genel olarak, Kappadokia Krallığı'nın siyasi evlilikler ile kurmuş olduğu ittifakların mevcut toprakları korumak, krallığa karşı yapılan saldırıları engellemek, sınırları genişletmek, komşu krallıkları kontrol altında tutmak, soylular ile ilişki kurmak, askeri güçle alınamayan bölgeler üzerinde ittifaklar yardımıyla nüfuz oluşturmak ve ekonomiyi güçlendirmek amacıyla yapıldığı sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak, dış politikada mevcut koşullar doğrultusunda etkili bir güç olamayan Kappadokia Krallığı, siyasi evlilikler aracılığıyla kurmuş olduğu ittifaklar ile etkin bir siyaset izlemeye başlamış ve hakimiyetini sürdürmeye çalışmıştır.

Kaynakça

- Appianus, R., Çev. H. White, The Loeb Classical Library, London 1962.
- Arslan, M., "Kapadokya Krallığı'nın Kaman Drahmi Definesi 1997", *Cevdet Bayburtluoğlu İçin Yazılar I*, Homer Kitapevi, İstanbul 2001, s. 1-16.
- , "Sulla'nın Küçük Asya Politikası", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, Sayı 94, İstanbul 2000, s. 32-43.
- , *Memnon'un Herakleia'sı ve Yorumlanması*, Odin Yayıncılık, İstanbul 2007.
- , *Mithridates VI. Eupator ve Roma*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmış Doktora Tezi), Antalya 2012.
- Başçı, V., "Kadının Statüsü Üzerine Bir İnceleme", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 14, Erzurum 1999, s. 67-78.
- Baumon, R. A., *Women and Politics in Ancient Rome*, Routledge, London 1994.
- Baydur, N., *Kültepe (Kaneş) ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 1972.
- Cook, J. M., *The Persian Empire*, Schocken, London-Melbourne-Toronto 1983.
- Demir, M., "Kappadokia Kralı Arkhelaos", *I. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu*, Cilt. 5, Nevşehir 2012, 331-361.
- Diodorus, *Bibliotheka Historika*, Çev. C. H. Oldfather, The Loeb Classical Library, London 1957.
- Dönmez, S., "Tabal Ülkesi'nin Metal Kaynakları Açısından Önemi", *The Journal of Academic Social Science Studies*, Sayı 5, Fransa 2012, s. 175-188.
- Duymuş, H. H., *Antik Doğu'da Siyasi Evlilikler (M.Ö. III-I Bin yıl)*, Cinius Yayınları, İstanbul 2009.
- Elder, E., "Who's Anti-Roman? Sallust and Pompeius Trogus on Mithridates", *Classical Journal*, Sayı 101. 4, Usa 2016, s. 383-407.
- Erlar, M. C. - Kowaleski, M., *Gendering the Master Narrative: Women and Power in the Middle Ages*, Cornell University Press, New York 2013.
- Flaccus, Q. H., *İambus'lar, Lirik Şiirler, Satıra'lar, Mektuplar*, Çev. Türkan Uzel, Ankara 1994.
- Gabba, E., "Mithridates Rome and Italy: the Social Wars", *Cambridge Ancient History*, Vol. 9, United Kingdom 1991, s. 104-129.
- Gabelko, O. L., "The Dynastic History of the Hellenistic Monarchies of Asia Minor According to the Chronography of George Synkellos", *Black Sea Studies*, Sayı 9, Danimarka 2009, s. 47-63.

- Günaltay, Ş., *Yakın Şark IV-II. Bölüm (Romalılar Zamanında Kapadokya, Pont ve Artaksiad Krallıkları)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1987.
- Herodotos, *Historiae*, Çev. Müntekim Ökmen, İş Bankası Yayınları, İstanbul 2011.
- Hind, J. G. F., “Mithridates”, *Cambridge Ancient History*, Vol. 9, United Kingdom 1991, s. 129-164.
- Iustinus, *Epitoma Historiarum Philippicarum Pompei Trogi*, Çev. Y. J. Yardley, The Loeb Classical Library, Atlanta 1994.
- Kaçar, T., “Eskiçağ Anadolu Hristiyanlığında Kadın: Montanizm Örneği”, *Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma*, Cilt 3, İstanbul 2004, s. 197-204.
- Kaya, M. A., *Türkiye'nin Eskiçağ Tarihi ve Uygarlıkları II*, İlya Yayınevi, İzmir 2012.
- Keaveney, A. C., “Mithridatic War II”, *Classical Philology*, Sayı 35, Usa 2002, s. 66-82.
- Kılıç, Y., “Eski Mezopotamya ve Anadolu Toplumlarında Kadının Sosyal Durumu”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 1-2, Ankara 2005, s. 31-41.
- Kılıç, Y.–Duymuş, H. H., “Hititlerde Kadın ve Siyaset”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Sayı 42, Ankara 2007, s. 85-99.
- Kınacı, M., “I. Pharnakes'in Pergamon Krallığı'na Karşı Savaşı”, *Cedrus*, Sayı 2, Antalya 2014, s. 203-223.
- Kınal, F., “Eski Anadolu'da Kadının Mevkii”, *Belleten*, Sayı 79, Ankara 1956, s. 355-366.
- Ksenophon, *Kyrou Paideia*, Çev. F. Akderin, Alfa Yayınları, İstanbul 2007.
- Lamba, M.–Metin, H., *Hititlerden Türkiye Cumhuriyeti'ne Anadolu Uygarlıklarında Yönetim*, Orion Yayınları, Ankara 2015.
- Lesko, B. S., “Women's Monumental Mark on Ancient Egypt”, *Biblical Archaeologist*, Sayı 54, Usa 1991, s. 4-15.
- Livius, *Ab Urbe Condita*, Çev. A. C. Schlesinger, The Loeb Classical Library London 1967.
- Magie, D., *Anadolu'da Romalılar I*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001.
- Magie, D., *Roman Rule in Asia Minor to the End of Third Century after Christ*, Vol. I-II, Princeton University Press, New Jersey, 1950.
- Malay, H., “Batı Anadolu'da Aristonikos Ayaklanması”, *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih İncelemeleri Dergisi*, Sayı 3, İzmir 1987, s. 13-48.
- Mani, B. G., *Women, Power and Political Change*, Lexington Books, New York 2007.
- Mansel, A. M., *Ege ve Yunan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014.

- Mayor, A., *The Poison King*, Independent Publisher Book Awards, Oxford 2009.
- Mcging, B. C., *The Foreign Policy of Mithridates VI. Eupator King of Pontus*, Printed in the Netherlands, Leiden 1986.
- Meyers, C., *Material Remains and Social Relations: Women's Culture in Agrain House holds of the Iron Age*, Eisenbrauns, Israel 2000.
- Nejat, K. R. N., "Women in Ancient Mesopotamia", *Women's Roles in Ancient Civilizations*, London 1999, s. 85-114.
- Pastor, L. B., "The Meeting between Marius and Mithridates and the Pontic Policy in Cappadocia", *Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Dergisi*, Sayı 2, Antalya 2014, s. 225-239.
- Plutarkhos, *Bioi Paralleloi (Lysandros-Sulla)*, Çev. Nilüfer Bayar-Ayşe Önsay, Ankara, 1945.
- Polybios, *Historiai*, Çev. W. R. Paton, The Loeb Classical Library, London 1992.
- Rose, C. B., "A New Relief of Antiochus I of Commagene and other Stone Sculpture from Zeugma", *The Packard Humanities Institute Los Altos 1*, California 2013, s. 220-231.
- Salisbury, J. E., *Encyclopedia of Women in the Ancient World*, ABC-CLIO, California 2001.
- Scott, M., "The Rise of Women in Ancient Greece", *History Today*, Sayı 59, Greece 2009, s. 1-8.
- Seager, R., "Sulla", *Chambridge Ancient History*, Vol. 9, United Kingdom 1991, s. 165-228.
- Sevin, V., *Anadolu Tarihi Coğrafyası*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1982.
- Snell, D. C., *A Companion to the Ancient Near East*, Blackwell, Washington 2005.
- Strabon, *Geographica*, Çev. Adnan Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1987.
- Sullivan, R., "The Dynasty of Commagene", *Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt II*, Vol. 8, Germany 1978, s. 732-798.
- Tekin, O., *Eski Anadolu ve Trakya (Ege Göçlerinden Roma İmparatorluğu'nun İkiye Ayrılmasına Kadar M.Ö. 12-M.S. 4. Yüzyıllar arası)*, İletişim Yayınları, İstanbul 2007.
- Tetlow, E. M., *Women, Crime and Punishment in Ancient Law and Society: The Ancient Near East*, Vol. 1, Bloomsbury Academic, New York 2004, s. 11-24.
- Texier, C., *Küçük Asya III*, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara 2002.

- Tozan, M., “Aristonikos Ayaklanması Hakkında Son Zamanlarda Yayınlanan Belgeler ve Çeşitli Görüşler-Recently Published Documents and Various Views on the Revolt of Aristonicus”, *Uluslararası Bergama Sempozyumu*, Cilt 1, İzmir 2011, s. 158-178;
- Yıldırım, E., “Antikçağ’da Evliliklerle Kurulan Müttefikler: I. Antiokhos”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 1, Ankara 2013, s. 247-268.
- Yıldırım, E., “Roma-Parth Mücadelesi’nde Fırat Nehri’nin Jeopolitik Önemi”, *Tarihin Peşinde Dergisi*, Sayı 7, Konya 2012, s. 45-64.
- Yiğit, T., “Hitit Kral Ailesi Üyelerinin Siyasal Etkinliği Üzerine”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Sayı 29, Ankara 1997, s. 233-245.

Harita 1: Kappadokia Krallığı (Salih SOSLU tarafından çizilmiştir).

Yönetici Krallar	Tarihsel Dönem
I. Ariarathes	(MÖ. yak. 350-322)
II. Ariarathes	(MÖ. yak. 301-280)
II. Ariaramnes	(MÖ. yak. 280-255)
III. Ariarathes	(MÖ. 255/251-220)
IV. Ariarathes Eusebes	(MÖ. 220 yak. MÖ. 162)
V. Ariarathes (Mithridates) Eusebes Philopator	(MÖ. yak. 163-yak. 130)
Orophernes	(MÖ. 161-159)
VI. Ariarathes Epiphanes Philopator	(MÖ. yak. 130-yak. 116)
VII. Ariarathes Philometor	(MÖ. yak. 116-101-100)
IX. Ariarathes Eusebes Philopator	(MÖ. yak. 100-97)
VIII. Ariarathes	(MÖ. yak. 97)
IX. Ariarathes Eusebes Philopator	(MÖ. yak. 97-95)
I. Ariobarzanes Philoromarios	(MÖ. 95-90)
IX. Ariarathes Eusebes Philopator	(MÖ. yak. 89-86)
I. Ariobarzanes Philoromarios	(MÖ. 85-63)
II. Ariobarzanes Philopator	(MÖ. 62-yak. MÖ. 53/52)
III. Ariobarzanes Eusebes Philoromarios	(MÖ. yak. 52-42)
X. Ariarathes	(MÖ. 42-36)
Arkheaios	(MÖ. 36-M.S. 17)

Tablo 1: Kappadokia Kralları⁷⁹

⁷⁹ Bu tablo hazırlanırken gerek Hıristiyanlık öncesi Kappadokia'daki arkeolojik araştırmaların yetersizliği gerekse kralların yöneticilik dönemlerinin kronolojik olarak doğru anlaşılması bakımından başvurulan kaynaklardaki tutarsızlıklar ve yetersiz bilgiler önemli bir eksikliği ortaya çıkarmıştır. Bunun üzerine Kappadokia ve Kappadokia Kralları hakkında bilgi veren Antik Kaynaklar ve Modern Literatür paralel bir şekilde detaylı olarak incelenmiş ve tutarlı bir kronoloji oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu hususta ağırlıklı olarak M. Arslan'ın *Mithridates VI. Eupator ve Roma*, adlı çalışmasından faydalanılmıştır. Ayrıca verilen tarihlerin çoğunluğu yaklaşık olarak değerlendirilmiştir.

SİYASİ EVLİLİKLER		
1. III. Ariarathes (M.Ö. 225/1-220)	&	Stratonikeia (II. Antiokhos Theos'un kızı ve II. Seleukos'un kız kardeşi)
2. IV. Ariarathes (M.Ö. 220-162)	&	Antiokhis (III. Antiokhos'un kızı)
3. Stratonikeia (IV. Ariarathes'in kızı)	&	II. Eumenes
4. Stratonikeia (IV. Ariarathes'in kızı)	&	II. Attalos
5. VI. Ariarathes (M.Ö. 130-116)	&	Laodike (V. Mithridates'in kızı ve VI. Mithridates'in kız kardeşi)
6. Laodike (V. Mithridates'in kızı ve VI. Mithridates'in kız kardeşi)	&	III. Nikomedes
7. VI. Mithridates'in 4 yaşındaki kızı	&	I. Ariobarzanes'in oğlu (M.Ö. 85-63)
8. I. Antiokhos	&	Isias Philostorgos (I. Ariobarzanes'in kızı)
9. Arkhelaos (M.Ö. 36-M.S. 17)	&	Pythodoris (Pontos Kralı I. Polemon'un dul eşi Trallesli Pythodoros'un kızı)

Tablo 2: Kappadokia Siyasi Evlilikler (Salih SOSLU tarafından oluşturulmuştur)⁸⁰

⁸⁰ Kapadokya Krallığı'nın ittifak kurmak üzere gerçekleştirdiği evlilikler kronolojik olarak bir bütün halinde gösterilmiştir.

